

interview

Contact op gevoel met dementerende

Contact met iemand die lijdt aan dementie is niet eenvoudig. Hoe communiceer je met een naaste die in een andere realiteit leeft? Die er wel is, maar ook weer niet? De Cradle (CRDL), een amandelvormig geluidsinstrument dat tot leven komt als mensen elkaar aanraken, maakt een nieuwe manier van contact mogelijk. Een vinding van de uit Heerlen afkomstige ontwerper Dennis Schuivens. „Je kunt samen weer iets delen.”

Ontwerpers Jack Chen en Dennis Schuivens.

door Ron Langenveld

Het is misschien wel het meest trieste van dementie. Dat je langzaam maar zeker het contact verliest met degene van wie je houdt. Herinneringen raken zoek, het besef van plaats en tijd verdwijnt. En taal is niet langer geschikt om met elkaar te communiceren. Al blijven familieleden met vragen als 'Hoe was je dag?' of 'Heb je goed geslapen?' meestal hardnekkig pogingen doen. „Iemand met dementie heeft daar geen antwoord meer op”, weet Dennis Schuivens. „Die kan zich in taal niet meer uitdrukken.” Geleidelijk gaat zo het contact verloren. „Tot je uiteindelijk niets meer met elkaar kunt delen.” Drie jaar geleden liep ontwerper Dennis Schuivens, afkomstig uit Heerlen, samen met zijn compagnon Jack Chen een aantal weken mee in een verpleeghuis voor dementerenden en raakte hij gegrepen door de heftige gevolgen van deze aandoening. „Daar zijn we als ontwerpers mee aan de slag gegaan. Op zoek naar een andere manier om contact maken met mensen met dementie.” Het resultaat van die zoektocht gaat deze ochtend tijdens een demonstratie rond in een verpleeghuis in Maastricht. De Cradle, een mooi vormgegeven amandelvormig houten object. Met aan weerskanten een zacht oppervlak en in het midden iets dat lijkt op een speaker. Verder niets. Geen knoppen, geen lampjes, geen snoer of stekker. Gebruikers leggen hun hand erop, als ze elkaar aanraken, ontstaat een gesloten circuit en komt de Cradle met geluiden tot leven.

Mevrouw Thijssen geniet er zichtbaar van. Met grote ogen en een brede lach zit ze in haar kamer op het bed tegenover een verzorgende. Uit de Cradle die voor hen ligt, klinken geluiden van kabbelend water, vogels en getrommel. Die veranderen afhankelijk van hoe ze elkaar aanraken of vastpakken. Ze luistert gebiologeerd. „Dat zij hier zit met zo'n enorme smile op haar gezicht, dat is echt helemaal geweldig”, zegt haar verzorgster enthousiast. Want normaal gesproken is mevrouw Thijssen niet zo vrolijk. De dementiefase waarin ze zit, brengt haar voortdurend terug naar de dood van haar dochter tien jaar geleden. „Normaal gesproken huilt ze de hele dag”, zegt ze. „Heel bij-

Met aanraking en geluid opent de Cradle de deur voor interactie met normaal vaak moeilijk

zonder om haar nu zo te zien.” En mevrouw Thijssen is niet de enige bij wie de Cradle vandaag een gevoelige snaar raakt. Stuk voor stuk lijken de bewoners op de afdeling te ontwakken als ze met het apparaat aan de slag gaan. Zelfs de teruggetrokken mevrouw Van Belzen loopt er warm voor en begint bij het horen van zeegeeluiden spontaan over haar vroegere woonplaats Vlissingen. „In haar ogen zag ik echt iets gebeuren”, zegt een verzorgster onder de indruk. Dennis Schuivens is inmiddels wel gewend aan de enthousiaste reacties van zowel dementerenden als zorgpersoneel. Drie jaar is hij samen met Chen al in de weer met de Cradle. En het apparaat is in nauwe samenwerking met het zorgveld ontwikkeld en in de praktijk getest. „We vertellen aanraking in geluid”, legt hij het basisprincipe van de vinding uit. „Mensen met dementie zijn gevoelig voor dynamische prikkels. Dingen die veranderen.” Daar maakt de Cradle gebruik van. Waarbij niet toevallig is gekozen voor tast en geluid. „Als andere prikkels nauwelijks nog doordringen en praten niet meer gaat, is de tastzin en de reactie op geluiden of muziek bij dementerenden nog steeds goed. Die combinatie leek ons zodoende een goede ingang om iets mee te doen.” Het blijkt een schot in de roos. Want mensen met dementie reageren zonder uitzondering positief op het instru-

ment. „Alsof hun bewustzijn naar een hoger niveau wordt getild”, beaamt Schuivens. De Cradle werd onder andere getest in verpleeghuis Luckerheide in Kerkrade en St. Anna in het Belgische Lanaken. „Met de feedback die we daar kregen, hebben we het concept steeds opnieuw aangepast en verbeterd.” Want het was nog een hele zoektocht naar het uiteindelijke ontwerp. Zo bleek een prototype in de vorm van een tafel onvoldoende hanterbaar en was de stroomkabel bij een andere versie zo storend dat werd gekozen voor batterijen. Uiteindelijk is het een uiterst handzaam en eenvoudig te gebruiken apparaat geworden. „Gezien de doelgroep was dat een vereiste”, zegt Schuivens over de eenvoud. „Mensen met dementie moeten de Cradle intuïtief kunnen gebruiken. Je hoeft hier niets voor te kunnen of te begrijpen. Een aanraking is genoeg. Samen met de geluiden ontstaat een ruimte die zowel voor de dementerende als de bezoeker toegankelijk is. Dat geeft mensen het gevoel dat ze samen iets beleven, zonder dat het ingewikkeld is. Dat ze samen iets kunnen delen.” De Cradle werd recent tijdens Wereld Alzheimer Dag aan het publiek gepresenteerd. Sindsdien stromen verzoeken om demonstraties vanuit het hele land binnen. Binnenkort hopen Schuivens en Chen de eerste serieproductie van enkele tientallen

bereikbare dementerenden.

exemplaren te kunnen starten. Met een prijskaartje van zo'n vierduizend euro is de Cradle overigens niet goedkoop. Al kan het apparaat ook voor 6 euro per dag gehuurd worden. „We denken dat we instellingen of thuiszorgorganisaties er warm voor kunnen maken”, zegt Schuivens, wiens vader vanuit Maastricht de verkoop en promotie van de Cradle voor zijn rekening neemt. „Zodat

zorgpersoneel, maar vooral ook familieleden en mantelzorgers de Cradle kunnen gaan gebruiken. Als zorgorganisatie zou je hem bijvoorbeeld bij de receptie kunnen leggen, waar bezoekers de Cradle dan kunnen lenen”, suggereert Schuivens. De locatiemanager van het verpleeghuis in Maastricht waar vandaag de demonstratie plaatsvindt, heeft daar wel oren naar. Op

Verzorgster: 'Ik zag in haar ogen dat er echt iets gebeurde.'

internet zag hij een aantal filmpjes over het apparaat dat zo wonderlijk de aandacht van dementerenden weet te trekken. „Ik was heel benieuwd.” En hij is onder de indruk. Zelfs twee bewoners die in de regel niet met elkaar kunnen opschieten, bleken met de Cradle plots nader tot elkaar te komen. „We gaan zeker kijken of we er een kunnen aanschaffen”, zegt hij. Al ontbreken daarvoor op dit moment de financiële middelen. „Ik hoop dat ik een sponsor kan vinden om het geld bij elkaar te brengen.” Schuivens en Chen zijn ondertussen al doende met de volgende ontwikkelingsfase van de Cradle. Want wat bij dementerenden lukt, heeft misschien ook wel kans van slagen bij andere doelgroepen. „Het is indrukwekkend om te zien wat de Cradle allemaal losmaakt”, zegt Schuivens over de reacties en interesse uit binnen- en buitenland. „Maar je kunt hetzelfde concept misschien ook wel toepassen bij mensen met autisme”, zegt hij. „Of cliënten met een eenvoudige verstandelijke beperking. Daar gaan we de komende tijd zeker nog naar kijken.”

De namen van de bewoners van het Maastrichtse verpleeghuis zijn omwille van de privacy gefingeerd.

Voor meer informatie over de Cradle: www.crdl.com of info@crdl.com

'Alsof ze wakker worden uit een winterslaap'

Als een van de toonaangevende dementiëdeskundigen in Nederland pleit verpleeghuisarts, sociaal geriatr en onderzoeker Anneke van de Plaats al jaren voor een meer prikkelende omgeving voor mensen met dementie. Van der Plaats is onder andere voorvechter van de beleefplekken in verpleeghuizen. Waar dementerenden met bijvoorbeeld tv-schermen, muziek of de inrichting van een 'kinderkamer' uit hun sluimertoeestand gehaald worden. „Als je mensen met dementie aan hun lot overlaat, zakken ze helemaal weg”, argumenteert Van de Plaats. Ze is dan ook vol lof over de effecten van de Cradle. „Alsof mensen wakker worden uit een winterslaap”, zegt ze. „Ze hebben niet alleen de ogen open, maar ze zien ook echt. Ze ziet aan hun hele houding dat er iets met ze gebeurt.” Van de Plaats, die lezingen geeft in heel het land, heeft inmiddels Ger Schuivens op sleptouw genomen om de Cradle via haar netwerk in Nederland te promoten en te introduceren. „Daar verdien ik helemaal niks aan”, haast ze zich te zeggen. „Ik vind het gewoon een heel goed ding. De Cradle maakt een heel speciale vorm van contact mogelijk. Echt uniek.”

'Studie universiteit Maastricht naar de Cradle'

Professor Luc de Witte twijfelt niet aan de potentie van de Cradle. „Dit is een opening naar contact met dementerenden die er tot nog toe niet was”, zegt de hoogleraar technologie in de zorg aan de Universiteit Maastricht. „Ik denk dat deze twee ontwerpers echt iets bijzonders hebben gemaakt. En dat hebben ze ook nog in een heel eenvoudige vorm gegoten: simpeler kan het niet. Er zit niet eens een knop aan. Ik ben hier zeer van gecharmeerd.” Sterker nog, De Witte is nadat hij door Schuivens en Chen werd benaderd over de Cradle, zijdelings betrokken geraakt bij het project. De bedoeling is om vanuit de Universiteit Maastricht een onderzoek te starten. „We willen heel graag weten hoe je de Cradle in de praktijk het beste kunt toepassen”, zegt De Witte. Er zijn al contacten gelegd met een grote zorgorganisatie in Noord-Brabant, waar het instrument in de praktijk wetenschappelijk getest en getoetst zou moeten worden. De Witte is doende de benodigde financiering voor de studie bij elkaar te brengen. „Dit apparaat maakt een heel nieuwe manier van communicatie mogelijk”, verklaart de hoogleraar. „Dat is echt veelbelovend.”